

DEMOKRACIJA

Leto VII. - Štev. 23

Trst - Gorica 12. junija 1953

Kje smo s Trstom?

Meseca marca smo postavili v našem listu vprašanje, naj Jugoslovija pendar nedvoumno pove, kaj pravzaprav namenava s Trstom.

Takrat smo ugotovili, da je vsak nadaljnje odlašanje škodljivo.

Vse kaže, da smo pravilno ocenili položaj, kajti v dveh dveh mesecih smo dobili že kar tri pomembne odgovore, piko na vse to pa bo najbrž postavljen v nedeljo Tito. Medtem tudi na Italijanski strani niso molčali, čeprav niso zahajali v pretirane skrajnosti. Tako se počasi kristalizira gledanje obeh sošestnih držav na usodo našega ozemja, kar pa bo, kakor se vse zdi, po sili okoliščin moralo zoper končati na kompromisu, katerega predstavljajo podpisana in obvezna mirovna pogoda z Italijo. Zakaj?

Več kakor jasno je, da Italija v današnjih okoliščinah ne more dobiti vsega Svobodnega tržaškega ozemja, ki ga zahteva, sklicujuč se na znano marčno izjavlo za padnih velesil, katera pa je danes že edenajst izgubila svoj prvotni pomem. Kaže, da je tudi njena zahteva po priključitvi večine strnjenega Svobodnega tržaškega ozemja, pri čemer bi odstopila Jugoslaviji nekatere obrobone predele, natele na odločen odpor.

Dr. Aleš Bebler, jugoslovanski podčelnik za zunanje zadeve, je namreč preteklo soboto v Kopru povedal, da se Jugoslavija sicer pripravljena odreči Trstu in obrezenemu pasu med Trstem in Tržcem, toda v tem primeru zahteva kompenzacijo v obliki izročitve Jugoslaviji Miljskega zaliva, ki vključuje Skedenj in industrijsko cono naše luke. Se več. Aleš Bebler je ob teki priliki tudi povedal, da bi koridor Trst-Tržec zahteval kompenzacijo v obliki dokončne odstopitve Jugoslaviji tudi tistih delov ostale obale, ki jo sicer naseljujejo Italijani.

Po Beblerjevih izjavah bi se morala torej Italija, če hoče dobiti Trst, odrediti njegovih vzhodnih predmetij in najvažnejših tržaških industrij, ki so v tistih predelih (Iva, Aquila in verjetno ladjevnice) ter bi obenem dokončno prestala Jugoslaviji tudi vse Italijane, ki živijo v obalnih mesetih istrske obale Svobodnega tržaškega ozemja.

Razumljivo je, da se bo kateri kolit italijanska vlada težko odločila za tak kompromis, ki bi obenem pomenil gospodarsko uničenje in tudi demografsko smrt tistega središča, ki bi ga Italija, vsaj po svojih izjavah, rada rešila. »Corriere di Trieste« ni zaman opozoril Italijanskemu javnosti, da bi tako delitev, kakršno je predlagal Bebler, dejansko pomenila ustvarjanje slovenskega Novega Trsta v Miljskem zalivu ali kjer koli ob vzhodnih obalah Tržaškega zaliva in propadanje tistega Trsta, na katerega so Italijani tako ponosni.

Italijanom preostaja še ena možnost, ki sta jo v svojih volilnih govorih omenila tako De Gasperi kot Pacciardi: dejanski prenos vrednosti nad cono A nad Italijo in vkorakanje italijanskih čet v Trst. Toda sama sta obenem ugotovila, da bi to pomenilo dokončno izgubo cone B in izročitev tamkajšnjih Italijanov Jugoslaviji.

All je to primerna cena, ki naj je Italija plača za to, da bi si tudi formalno priključila manjši živiljenju nespособen del tistega Svobodnega tržaškega ozemja, na katerem bi njeni sonarodnjaki tudi v primeru ohranitve samostojnosti vendor lahko prav tako ostali Italijani ter bi jim bilo zajamčeno uživanje vseh demokratičnih in človečanskih pravic.

To je vprašanje, pred katero sta postavila Italijane Tito v Slavonskem Brodu in Bebler s svojim predavanjem v Kopru.

Ugledni milanski dnevnik »Corriere della Serce« sicer piše, da je bilo Beblerjevo predavanje, po mnogih letih prva jugoslovanska uradna izjava o tržaškem vprašanju, izredno pomirljivo. Bebler ne vztraja na kondominiju. List ugotavlja, da je, za razliko od Tita, Bebler prvič brez ironiziranja govoril o ečnični črti, in je zato prepričan, da so vsi ostali Beblerjevi pogoji o priključitvi vzhodnih tržaških predmetij samo začetne zahteve, od katerih bo pa Jugoslavija gotovo še močno popustila.

Vsekakor pa smo, tudi po tem milanskem mnenju, sredi važnega dvogovora med Italijo in Jugoslavijo, kar bo nedvonomo bistveno prispevalo k dokončni rešitvi tržaškega vprašanja.

Toda kaj bo, če Jugoslavija ne popusti tako daleč, kakor si to Italijani želijo? Potem ni iz zategne dru-

Po volilni bitki v Italiji

Vladna koalicija ni dosegla absolutne večine v poslanski zbornici

Volilna borba za italijanski se-nat in poslansko zbornico je končana. Kakor koli stvari, ogledujemo, so volilne izpadne nepovoljno za predsednika Italijanske vlade, De Gasperi.

Volitev v senat so se udeležili vsi nad 24 let stari volivci.

Demokrščani so izgubili skoro milijon glasov. Socialdemokratje so padli skoro za polovico! Prav tako liberalci. Republikanci pa so padli kar za tretjini in so tako rekoč izginili! To je pač posledica socialdemokratske, liberalne in republikanske udeležbe pri sestavljanju nedemokratičnega volilnega zavoda za poslansko zbornico!

Ko bi ne bilo nemških južnorimskih glasov, ki so — in to je se dvomljivo, če le priložnostno ali pa tudi s ponoči pravico — povezani z demokrščani, bi sredinske stranke ne dosegle absolutne večine, ampak le 48.7 odstotka.

Socialkomunisti, ki so se podali v borbo v treh skupinah, so dosegli okrog osem in pol milijona glasov in tako narasli kar pa pod drugi milijon! Novofašisti so doobili sedemkrat več glasov kot pri zadnjih volitvah in postali činilec, s katerim bo moralna vsaka vlada računata.

Volitev v poslansko zbornico so se udeležili vsi nad 21 let stari volivci. Ugotoviti je treba pri vseh, da so vsi mlajši glasovalci dali svoje glasove ali skrajni levici ali skrajni desnicici! S tem si razlagamo zaslerbljujoče dejstvo, da so združeni socialkomunisti dosegli skoraj deset milijonov glasov in se zato približali demokrščanom! Tudi monarhisti in novofašisti so zabeležili znaten korak naprej, medtem ko tega spet ne moremo trditi glede liberalcev in republikancev.

De Gasperijsva vlada je na področju zunanje politike doživelu neverjetno neuspehe. Kar se pa natanje politike tiče, so se ji maščevali demagoški zakonski manevri ter neresne kraljice, s katerimi je upala izpred glasove komunistom, pa jih je le brezplačno dodelila monarhistom!

Klub vsemu pa moramo le priznati, da je De Gasperi pri vseh svojih nedostatkih vendar kazal neko človeško pristojnost, ki mu je pridobila simpatij na Zahodu. Vendar je De Gasperi v težnji, da bi si osvojil te simpatije, pokazal pripravljenost za dokaj neugodne nasepte. S temi in takimi svojimi nastopi je naletel na odobravanja v nekaterih luhkovernih krogih vendar je pa italijanski narod spregledal njihovo neresnost in temu primerno ocenil vlado.

Ne more biti nobenega dvoma o tem, da so k takemu za De Gasperi neugodnemu razvoju stvari mnogo doprinesli tudi tržaški iridentisti ali pravzaprav tukaj načrtanjem istrske begunči.

V tej krizi, ki je šele v začetku in če dalekoščenost razdaj še ni mogoče pregledati, mi italijanski mu narod gotovo ne želim nobenega zla. Vendar je pa že s težko mukom dosegeli sporazum z južnimi Tirolci, pokazal, da je priležitost, da se politiki tlačenja drugih narodov napravi konec. Kajti, kar velja za Nemce v južnem Tirolu, mora veljati tudi za Slovence, ki jih je zadebla nesreča, da padače pod oblast tuge uprave.

Z današnjim dnem je za Italijo

gega izhoda, kakor da Italija sama zahteva uveljavitev mirovne pogode, cesar Tito, potem ko je ponovno poudaril, da je Jugoslavija mirovno pogodo svoječasno spremljala, ne bo mogel odkriti. In kaj ima z vsem tem opraviti zahteva po kondominiju? V tem primeru bo le-ta izpadla kot manevrsko sredstvo, ki bo Italiji olajšalo povratak k mirovni pogodbi, kajti tako tesno sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo, kakršnega zahteva skupno upravljanje Svobodnega tržaškega ozemja, bi bilo možno samo, če bi med obema partnerji vendar tako prijateljsko vzdušje, ki ga danes zameniščemo.

To je torej verjetna smer, v katero se bo razvijalo reševanje tržaškega vprašanja, če se Jugoslavija in Italija zavedata svoje zgodovinske odgovornosti do teh predelov in do svojih tukajšnjih sosednjakov.

Stopavimo v dobo, ko bodo predstavniki obeh držav podvrgni težki zgodbinski pretkušnji. * * *

nastopil čas iztreznenja. In v resno opozorilo naj ji bo sedanja tri-najsta obletnica dne, ko je Italija napovedala vojno Franciji, in ostalim njenim zaveznikom. Mussolinijevi ljudje so šli za tem, da bi celo Sredozemlje in Balkan podredili Rimu. Posledica te politike je bila postritev skrajnostnega stremljenja med italijanskim narodom.

Naj današnji Italijani pomnijo in se zavejo tega, da s preziranjem naših narodnih pravic samo počabiljajo svojo lastno notranje neurejenost in zastrupljajo vede vzdolj svojih državnih meja!

»Justitia regnum fundamentum. Pravna in etična vrednost pogodb in narodnih pravic sta izpregovorili tudi ob teh volitvah.

V vzajemnem interesu, zlasti pa v interesu uspostavljive Evrope želimo italijanskemu narodu, naj bi

te volitve pomenule vedrje izglede za njegovo bodočnost, predvsem pa naj bi mu bile potoka za odprt in pošten sporazum z ljudmi zdravih načel in dobre volje.

De Gasperi pa naj iz teh volitve potegne potrebne nauke. Njegova današnja zmaga je namreč le Pirova zmaga! Milijon tri sto tisoč volitvenih glasovnic je ne glede na njihovo strankarsko pripadnost (kaj ne namreč, da gre pretežno za opozicije glasovali) nerazumljiva tolažba za končni izid vročne borbe, zaradi česar se že pojavljajo glasovi, da se bo vlada reviziji teh volitvenih glasov odrekla in se tako tudi odpovedala nagradi 60 mest v poslanski zbornici.

Velika volilna udeležba 93.87 odstotka (1. 1948 pa 92.2) je dokaz politične in strankarske borbenosti italijanskemu narodu, naj bi

Tržaška brezposelnost in kominformistična politika

V Trstu je 19 tisoč brezposelnih delavcev in uradnikov. Tudi to zelo naravna posledica, da ni bilo Svobodno tržaško ozemlje še izgrajeno.

Kominformistično časopisje, zaneseni pri »Unitá« pa do »Lavoratora« in »Dela«, vplje na vsa usta, da so le kominformisti za Svobodno tržaško ozemlje, medtem ko naj bi bili vsi drugi, všeči italijanske, indipendentiste in vse, nekom informistične Slovene, sovražni STO-ja. To je propaganda laži, ki naj s prevaro zaslepi tržaško delovno ljudstvo in zakrije šestletno kominformistično, dvojčino politiko o STO-ju, ki je bila do spora med Stalinom in Titom za priključitev Trsta komunistični Jugoslaviji, po juniju 1948 pa za priključitev Italije. Pred tržaškim delavstvom so kominformistični kolodvori Vidaličevega kova sicer zagovarjali STO in zahtevali guvernerja, toda vedno so dodajali: »In potem pride boljša rešitev« — to je, da se v Trstu pomanjkanje in brezposelnost, za to brezposelnost, ki tako tare Trst v zadnjem letu, sta poleg gospodarske krize še dva druga razloga. Kdo ima priliko orazovati, zjutraj vrve ljudi na južnem kolodvoru v Trstu, se prepriča, da prihaja vsak dan iz Italije v Trst na delo na tisoče delavcev. Nadaljnji vzrok brezposelnosti je 25 tisoč italijanskih beguncov iz Istre, Reke in Dalmacije, ki so bili iz političnih razlogov naseljeni v Trstu, da pomnože italijanski živeli in kolonizirajo že izključeno slovensko zemljo. Oni so dobili v Trstu službo in delo, čeprav vlada med domaćini tako vpljuje brezposelnost.

Slovenci niso šovinisti, in nesprečni, ter tudi niso ozigradni kampanalisti, da bi ne privoščili tuje kos-kruha. V času pod Avstrijo je Trst dajal dela in zaslužka 40 tisočem pregašnikom iz Italije, ker je bilo dela v izobilju. Toda danes je v Trstu pomanjkanje in brezposelnost. Zato je osnovno človečansko pravilo, je prekleta dolžnost vseh javnih oblastev in činiteljev, da dajo poprej dela in kruha lačnemu domaćemu Tržačanu in šele potem ne Tržačnom. V tem smislu so vse skupine za neodvisnost Trsta in Svobodno tržaško ozemlje v tržaškem mestnem svetu neštetokrat protestirale proti protekciji, ki jo uživajo tuji delavci na tržaškem trgu, in s tem proti brezposelnosti Tržačanov.

Kaj so pa storili kominformistični zastopniki proti takemu protekčnemu tržaškemu delavstvu v tržaških delavskih vrstah tako težko občutenemu pomanjkanju dela? Nič, prav nič! Molčali so vedno kot grob, kot bi to vprašanje ne zadevalo tržaškega delavstva, ki je zoupalo kominformistični partiji obrambo svojih korist. Po njihovem zadržanju do teh navidezno podrejenih problemov po njihovem delovanju, naj tržaško delavstvo sodi, kdo je od okritočeno obrambo koristi tržaškega delavstva in kdo proti njim!

All se ne spominjate, kako je Vidalič se med temi volitvami hodil in se pridruževal po Italiji, da je »Trieste italianaissima«? In za njim capljivo kot pokorne verne ovčice raznimi Bidovci, Blažinci, Šiškoviči, Košute in celo črda manjših kraljev. Njihova edina naloga je prikrivati slovenskemu delavcu kmetu in uradniku pravne namene kominformistične partije o STO-ju. Ali je kdaj vodstvo kominformistične partije storilo kak korak za brezgospodljivo dokončno obrambo koristi tržaškega delavstva in STO-ja v smislu mirovne pogodbe?

All niso bili prav kominformistični vodje tistih, ki so se marec 1952 pridružili s strajkom tržaških delavcev vrednostnični Italiji in jo s tem podprli v njenih zahtevah, da ji Amerika in Velika Britanija na konferenci v Londonu izročita tržaško upravo v roki? Tržaški delavci in uradniki znajo, če je v zadnjih desetih mesecih število brezposelnih tako naraslo, da se celo gospodarske panoge morale ustaviti ali močno zmanjšati delo in obrate, če vlada v Trstu tako pomanjkanje denarnih sredstev, je temu dosti kriva tista zahrbitna kominformistična politika, ki noč v Trstu gospodarskega napredka in blaginje, ki hoče revščino in pomanjkanje in kis vsega je gnala lasti v politični strajki ob strani fašistov in vrednostničnih zato, da ste nevede in nehoti pomagali izročiti upravo cone A v roke rimskega birokracije. Zastonj je vpliv proti odpuščanju delavcev in zahtevati fizično izboljšanje delavskih plač, istočasno pa izpodkopavanju temelje tržaškega gospodarstva!

Rekli smo, da je v Trstu 19 tisoč

drugače ni bilo mogoče, če ni Zahod hotel, da bi Sovjetska zveza sklenila ločni mir s Hitlerjevo Nemčijo na podlagi Molotovljevinih zahtev, ki jih je bil ta izročil novembra 1. 1940 v razgovoru s Hitlerjem v Berlinu. Kakor je iz vsega tega razvidno in kakor je razvidno iz stališča, ki ga Sovjetska zveza zavzemla v Vzhodni Nemčiji, sicer tudi danes ni izključena možnost posebnega tajnega sporazuma sovjetskih ljudi z novimi nacisti.

Zato ni le verjetno, ampak gorovo, da so težave avstrijske pogodbe še na vidiku in da bo Sovjetska zveza kot dokaz za verodostojnost zavezniških obljub volitvah v Italiji pa še večje število glasovalcev iz Trsta odpeljelo v Italijo. Vrhnu tega vemo, da so tako imenovani tržaški iridentisti pretežno italijanski begunči, začenči z mestnim županom pa do tržaškega škofa. Zato takim ljudem, ki ne predstavljajo tržaške večine, ne moremo priznati pravice, da pred inozemstvom govorimo v imenu Trsta.

Glede na vsa ta dejstva pač ne more biti razlog, da mirovne pogodbe o Trstu ne bi uveljavili. Brez avstrijskega izhodišča na morje pri Trstu je priključek Avstrije k Zahodni Nemčiji neizbrisljivo. To se najbolje vidi, čeprav bi nekateri hoteli to zbrisati, po istočasnih avstrijsko-italijanskih pogajanjih o uporabi tržaške luke in avstrijskemu posebu pri nemškem kancelerju Adenauerju. Dovolj značilno pa je tudi dejstvo, da je Sovjetska zveza sprito vsega tega razpravljanje o avstrijski pogodbi splet odklonila.

V E S T I z G O R I Š K E G A

Mučenik Vladimir Gortan

Mladi Istran Vladimir Gortan je bil oktobra 1929 prvi Slovan, ki ga je Posebno sodišče za zaščito države ob sodil na smrt in ustrelilo.

Mladi Vladimir Gortan je težko prenašal fašistični nasilni režim, ki je ob odobravjanju vseh Italijanov vodil raznarodovalno politiko Slovencev in Hrvatov v Italiji. Zato je kaj kmalu spoznal, da se je treba staviti fašistom in Italijanom sploh po robu, ker je življenje in svoboda človeka in naroda najdragocenejša in najsvetjejsa stvar na svetu.

Nadarjen in po svoji naravi odločen je bil v svojem krogu zelo priljubljen in spoščovan. Postal je v svojem rojstnem kraju voditelj tihega in skritega odpora proti nasilnemu raznarodovanju in ustranjanju istrskega ljudstva.

Za režimske totalitarne volitve, ki so jih fašisti razpisali leta 1929, smo vsi mladi na Primorskem in v Istri skušali organizirati odpor in bojkot. Nagovarjali smo ljudstvo k neudeležbi na volitvah, h glasovanju proti edini fašistični listi, ki je bila uradno postavljena, trosili letake, držali sestanke in tako dalje!

Gortana je posebno bolelo in trpočko je občutil, da so fašisti morganizirali njegove vaščane v vrsto in jih z laško trikoloro misili votiti na volišče. Zato se je s skupino svojih sovaščanov odločil, da to moralno nasilje in sramoto prepreči.

Oborožil je sebe in svoje in streljal na vrsto z laško trikoloro na celu. Streljali so v zrak, ker je njihov namen bil le volicve prestrašiti, da bi ne šli na volišče. Toda nekemu mladeniču (saj so bili tudi pod 18 let starci), ni znano kateremu, je strel nesrečno ušel proti vodi vrste, ga zadel in težko ranil. Pozneje je ranjenec v bolnični umrl.

Namesto da bi Vladimira Gortana in njegove prijatelje sodili za dejanje kot tako in v vsemi olajšavani zakona in pravštosti, so fašisti zgrabili za priliko in jo izrabili. Njim, ki so bili prvi nasilnični in raznarodovalci, njim, ki so preprečili našo kri po vsej Primorski in Istri, je prišla Gortanova zadeva prav, da se z njo nekako opečojo pred svetom ter da z njo Slovence v Hrvate še bolj ustrašijo in iztrebijo...

Naprtili so Gortanu in njegovim mladim prijateljem obtožbo pokojja, namesto težkih telesnih poškodb ali vsaj nemarenega umora. Z olajšavami, ki jih mora vsakdo priznati, saj sta Gortana pravila do nastopa nasilej nad narodom, ki so ga fašisti izvajali, in pa smrt, ki jo je fašizem namenil Slovencem in Hrvatom v Italiji.

Posebno sodišče se je iz Rima preselilo v Puli, kjer je po nečloveškem načinu sodilo Gortana in ostale ter jih ob sodil: Gortana na smrt, ostale pa na dolga leta ječe!

Krožila je vest, da so Gortana vozili na sodišče v oklopnom vozilu, da bi njega in ljudstvo bolj ustrašovali!

Ustrelili so ga in ga s tem ovečovali kot istrskega mučenika in narodnega heroja.

Njegova mučenška smrt je globoko odjeknila v naših srcev. Ves slovenski in hrvatski narod v Italiji je občutil težko izgubo! Videli smo povsod objokane obrazne!

(VI. nadaljevanje)

Potok, ki nas je spremjal od Tamorjana gor, je Chiaro ali Caro, ki se na ravnini spaja s potokom Grivò, ki prihaja iz zaledja Fojde.

Iz Mažerol pride hodec proti zahodu pod pobočjem gore Ivanec (1168 m) v zaselek Drejane, ki je slovenski.

Stopamo nato dalje po gorskih grebenih in krenemo na sončno potočje, ki vpadja polagoma v ravno. Po približno polurni hoji pridemo iz Drejan v zadnje slovenske vasice v tem kotiku: Pedroža, Podecerkev in Vile.

Prednjana cerkev v Podcerkvi je bila popolnoma na vrhu na porobju, zaradi česar je bila stalno izpostavljena udarom strele. Zato so sezidali novo cerkev v vasi. Na ta način si razlagamo ime kraja: Podcerkev (ital. Valle di Soffumbergo, po znamenitem gradu srednjega veka nemških plemenitev, ki je postal pozneje last oglejskih patriarhov, ki so prihajali sem na letovišče).

Vile (Costa lunga) ležijo nad cerkvijo sv. Roka, ki je edina ostala od grada; lepo jo je videti od spodaj s ceste obkroženo z bujnim zelenjem.

Tako smo prišli do Fojde, ki je spodaj na ravnini; to je čeden trig

V tolažbo in v vzpodbudo smo delli Gortonovo sliko, ki si jo je naša mladina devala na srce!

Sli smo še odločeneje na delo za našo stvar, kar me je spravilo v rimske zapore, kjer sem imel čast in težko zaprt prav v Gortonovi celici.

Stražnik mi je pravil: »Gortan je bil zelo milega in dobrega značaja.

Niti oddaleč ni verjet, da ga čaka odsoda na smrt in ustrelitev. Ko pa je prejel obtožnico in mu je branitelj povedal, da ga bodo sodi-

li v Pulju, se je kmalu prepričal, da ga bodo odsodili na smrt in ustrelitev.

Malo časa je bil Gortan zaskrbljen. Kmalu se je vdal težki usodi in tedaj sem ga večkrat videl klečati ob postelji, mirno in tiho;

sklenjenih rok!

Se sedaj slišim stražnikove besede, ki jih je izgovarjal spoštljivo in v vso resnost!

Se bolj sem Gortana vzljubil. V njegovi celici smrt sem z njim živel in se pogovarjal.

Castil sem ga, kot ga bom vedno častil. Saj je bila moja »kazena«, čeprav težka, neizmerno milješka od njegove, kajti leta ječe se ne morejo niti odaleč primeriti s smrtno odsodo in ustrelitvijo!

Vladimir Gortan je in ostane na veke istrski slovanski junak in mučenik iz dobe italijanske fašistske zasedbe, ki je naš narod na smrt sovražila in preganjala!

V nedeljo 14. t. m. dvignejo Gortanove kosti v Pulju in jih prenesejo v slovensem spredu v njegovo rojstno vas Beram. Računajo, da se bo slovesnosti udeležilo petdeset tisoč Slovencov!

Klanjam se vsi spominu Vladimira Gortana, istrskega junaka in mučenika, hvalenj za njegovo požrtvovljnost in trpljenje, ki je pomoglo k osvoboditvi dobrega dela Istre in Primorske!

Eden iz procesije

Gospodarski položaj v Italiji

Razni politični govoriki so v zadnjih volilnih borbi opevali uspešno dosedanje vlade na gospodarskem polju in prikazovali rožnato bodočnost Italijanskega gospodarstva.

Toda mrzle statistične številke govore drugače. Brezposelnost je n. pr. porasta za preko 13 odst. od leta 1948 do 1. 1952. Leta 1947 je namreč število brezposelnih znašalo 1.725.000, lanskoto leto pa 2.219.000.

Menični protesti (t. j. menice, ki niso bile v roku izplačane) so se dvignili od 1.100.000 v letu 1948 do 4.500.000 v letu 1952. Vrednost prvih je znašala 81 milijard lir, lanskih pa kar 162 milijard.

Trgovski stečaji so se v zadnjih petih letih dvignili od 2.440 na 6.728.

Državna uprava je imela v zadnjem poslovnem letu preko 500 milijard izgube, medtem ko je izguba v poslovnom letu 1949-50 znašala le 185 milijard.

Tudi zunanja trgovina je pasivna. Leta 1948 je znašal primanjkljaj 294 milijard, lani pa 582 milijard.

To so glavni površni obrisi težke gospodarske krize, ki jo preživlja Italija. Vlada deloma noče, deloma pa ne more seči po ukrepih,

da bi vsaj deloma rešila gospodarski in socialni problem, katerega se bodo skrajnejši prej ali sledi poslužili za svoj naskok na vladne položaje.

Dvolastniški promet

Ker je prehodni blok pri Rdeči hiši preveč obremenjen, so sklenili, da usmerijo prehod vozov dvolastnikov skozi kak drug blok. Jugoslovani predlagajo Rafut, Italijani pa se pa s tem ne strinjajo, ker je preseka v sili bolj navdušen za šempetrski blok.

Kar se dvolastniških prehodnic, bi bilo dobro, da bi jugoslovanske oblasti izdale točne sezname občin vzdolj meje, ki pridejo v poštev pri izdajanju dvolastniških dovoljenj, kakor so n. pr. na redili z avstrijsko-jugoslovenskimi dvolastništvu v Gleichenberškem sporazumu.

Z veseljem bi sprejeli od novoustanovljene Zveze dvolastnikov konkretno sporočilo v zvezi s točnim seznamom občin in krajev, katero objema dvolastniški pas na jugoslovanski strani, kakor tudi ljudi, ki teče skozi trg Ahten.

Za Fojdo, ki je popolnoma furlanska, sta še dve naselji zadaj v dolini: Podvile (Canal del Ferro), ki je tudi že furlansko, in Podklap (Canal del Grivò), kjer je še nekaj Slovencev. Cerkev za te kraje je pri Juretičih.

Cesta se začenja nato polagoma dvigati. Na stranski poti imamo na porobju malo cerkev sv. Helene in zadaj je zaselek Gradišče, desno pa večji zaselek Grmovščica, ki pa ne leži ob sedaj na novo narejeni cesti, ampak na prejšnji, ki pelje do vrha v Canebole, popolnoma tipično slovensko gorsko vas.

Canebole (ime je sestavljeno iz: voda na buletama, tam na vzboklini) šteje 500 prebivalcev in je nad 700 m nadmorske višine. Iz Canebole vodi steza preko gorskih reber in jarkov v Pedrožo ali v Dre-

jane in dalje v Mažerole.

Ce nadaljujemo pot od Canebole v višino, pridemo na vrh gore Ivanec, semkaj prihajajo večkrat na izlet plininci iz Gorice in Trsta.

Od Canebole na levo, v nekak istem položaju kot leži ta, je manjša vas Podvatra na 697 m višine, ki ima samo 167 prebivalcev. Od tod par kilometrov dalje pa imamo Porčinj, vas ki je kakih 30 m višje. Ta dva kraja spadata k občini Ahten (Attimis). Spodaj pa leži raztegnjen zaselek Ravne (Cestaplana).

Tako pridemo na glavno cesto, ki nas pelje v trg Ahten, ležeč v lepi zeleni dolinici, obkrožen z lepo zelenimi griči in gorami.

Nad trgom, desno na obrasilih vrhuncih, se dvigajo razvaline srednjevskega gradu Perchenstein (Partistagno po laško). Trg je majhen, ima komaj tisoč prebivalcev in je bil zaradi zadnjih bojev leta 1944 popolnoma požgan in porušen, same cerkvi in župnišču.

Cesta gre ob visokem pobočju pod vrhunci dalje proti obmejni

USPEH „BELIH GLASOVNIC“ kljub nasprotni propagandi

Leta 1951 sta na Goriškem obe slovenski skupini, to je SDZ in DFS, dobili 5.242 glasov, v nedeljo 7. in ponedeljek 8. t. m. pa štejemo dobiti 4.000 »belih«, uničenih ali neoddanih glasovnic, kar pomeni viden uspeh tega protesta.

Končno so še nekateri slovenski duhovniki objavili poziv »Slovenskim volicem v Italiji, naj oddajo svoj glas stranki, ki priznava krščanska načela. Ta stranka je seveda italijanska »Democrazia cristiana«, ki vodi raznarodovalno politiko proti Slovencem na Goriškem, ki so se za to odločili, da protestajo pred italijansko javnostjo in pred vsem svetom proti raznarodovalni politiki rimske vladne in krajenskih oblastev ter italijanskih cerkvenih organov.

Poziv nekaterih slovenskih duhovnikov pa je imel še drugo hujšo posledico. Mnogi slovenski volicivi so se namreč po tem pozivu odločili, dati glas komunistom in drugim italijanskim strankam, kot protutez in iz ogroženja nad tako neslogom!

Poziv nekaterih slovenskih duhovnikov pa je imel še drugo hujšo posledico. Mnogi slovenski volicivi so se namreč po tem pozivu odločili, dati glas komunistom in drugim italijanskim strankam, kot protutez in iz ogroženja nad tako neslogom!

Klub teme beležimo znaten uspeh s temi številkami: v Tržiču 295 »belih«, v Krminu 143 »belih«, v Sovodnjah 410 »belih«, v Ronkih 105 »belih«, v Doberdoru 244 »belih«, v Steverjanu 262 »belih«, v Gorici 1.547 »belih«, v Gradišču 61 »belih«, v Gradežu 50 »belih« in uničenih, v Dolenjah 50 »belih« in uničenih, v Zagruju pa 57 »belih« in uničenih. Skupaj »belih« glasovnic 3.378.

Ker je mnogo ničnih glasovnic v Gorici, v Krminu, v Sovodnjah in tudi drugod, in ker se v Gorici sami volitev ni udeležilo skoraj tri tisoč voliciev, upravljeno lahko, da je sam visok italijanski dvoličnik, ki niso hoteli voliti nobenih liste. Tako lahko rečemo, da je vsega skupaj vsaj 4.000 »belih« in ničnih glasovnic skupaj z onimi, ki niso bile oddane. Vseh slovenskih voliciev na Goriškem pa štejemo od 5.500 do 6.000. Velika večina slovenskih voliciev je torej sledila pozivu slovenskih političnih vodstev in oddala prazne glasovnice!

ZE NAPOVEDANEGA ODPRTEGA PISMA GORISKEMU NADSKOFU NE PRIROBUJE MO, KER GA JE PISEC IZ RAZLOGOV, KI JIH ZAENKRAT JAVNOSTI NE MORE POVEDATI, UMAKNIL!

UREDNISTVO

Natečaj za službo pri državnih upravi

Uradni list štev. 120 od 17. maja prinaša ministrski odlok od 7. aprila, ki razpisuje natečaj za 62 mest pri državnih upravi.

Prijave k natečaju sprejemajo prefekture do 26. julija t.l.

Kmečka banka v Gorici

sproča svoj cenjeni klijentel, da s 15. junijem 1953 preseli svoje urade iz ulice Carducci 14 v ULICO MORELLI 14

NAJZAPADNEJŠI OGRANEK SLOVENSKE ZEMLJE: BENESKA SLOVENIA

Zgodovinski, krajepisni in dialektološki očrt

s 1200 prebivalci. V osvobodilni vojni je ta kraj veliko trpel; tu so bile prave bitke meseca septembra in oktobra 1. 1944.

Skozi Fojdo teče potok Grivò, ki prihaja iz zaledja in se doli v ravničarski dolini, v kjer se voda izvije v večji potok Melina, ki teče skozi trg Ahten.

Za Fojdo, ki je popolnoma furlanska, sta še dve naselji zadaj v dolini: Podvile (Canal del Ferro), ki je tudi že furlansko, in Podklap (Canal del Grivò), kjer je še nekaj Slovencev. Cerkev za te kraje je pri Juretičih.

Cesta se začenja nato polagoma dvigati. Na stranski poti imamo na porobju malo cerkev sv. Helene in zadaj

Visokošolske navade

O brucovskem prazniku, ki so ga pred kratkim priredili tržaški visokošolci, sem sklenil že pred par tedni napisati svoje slovensko in krščansko mnenje. Toda hudočna skušnjava me je zadržala, češ počakajmo, da bomo videli, kako bodo ocenili svojevrstne norčije visokošolcev drugi listi — slovenski in italijanski. In glej: slutnje me niso varale. »Giornale di Trieste« in »Ultime Notizie« sta na vso moč pohvalila ono povorko visokošolcev po našem mestu, tisti tisk pa, ki bi od njega pričakoval besedno kritike, je molčal po grob. Mislim predvsem na italijansko glasilo Katoliške akcije, »Vita Nuova«, pa tudi slovenski »Katoliški glas«. Zato mi žilica ne da miru, dokler ne objavim temeljite kritike po svomem slovenskem in krščanskem okusu. Nič me ne moti, da je celo »Primorski dnevnik« obozdi nemoralnosti tiste prireditve in da je pri tem uporabljal izraze, ki so se tudi meni porodili še preden sembral kritiko tega lista.

Brucovski praznik je med visokošolci nekaj takega, kakor je bilo nekaj med kmečkimi fanti plačevanje »fantovščine«, ki se je starejši rod gotovo še spominjan. Ko se absolvent srednjih šol vpisuje na univerzo, ga vsi prvo leto šaljivo imenujejo »brucu«, če je nežnegi spola pa »bruculja« ali »brucka«. Nekje sredi šolskega leta organizira visokošolska mladina »brucovski praznik«, da slovensko sprejme prosvetnike med enakopravne člane univerzitetnega občestva. Kateri slušatelji ljubljanskega vsečišča se ne spominja takih praznikov? V Ljubljani je bila glavna in pravzaprav edina točka takih vincijskih brucovskih izpit, ki je dal priliko za razdiranje najbolj duhovitih dobitkov. Ce se je izustila pri teh izpitih kaka neslanost, je ostalo vsaj vse za zaprtimi vrati, kjer se je »slovenost« v zaključnem krogu povabljenje — starešin in mladine — vršila. Bruci, če so le mogli, so prispevali kaj »stase«. Komu ni prijalo tako postuvanje in ni imel denarja, se je lahko izmaknil »obiranju« in »odiranju« pri izpitu. Vsekakor se je vsa ceremonija opravila v enem večeru z zabavnim programom z »izpit«, kakim »Zelenim carjem« (ali »Kriječka statutu«), s ptijem in petjem, kvečjim še z dostojnimi plesi. Med slušatelji ljubljanske univerze se je za tako priliko pela posebna himna:

*Mi smo same stare bajte,
nam na svetu para ni,
pomnimo se stare caje,
ko se bruc rodil še ni.*

*Bajta je en fajn gospod,
bruc posnemaj ga povsod!*

Mladina hoče imeti svoje. Bog ji žegnaj, dokler gre zabava v mejah dostojnosti.

Brucovsko »iniciacijo« pozna po univerzah vseh dežel, toda nujno niso tako ostudne kot v Italiji, kjer je tudi ta — kot marsikaj drugega — degenerirala. Predvsem na italijanskih univerzah ne poznajo najbolj duhovite in logične točke — brucovskih izpitov, pač pa čezmerno izsiljevanje denarja in nemoralnosti. Zdi se, da italijanski temperament sploh ne zna drugje najti duhovitosti kakor le v pornografiji in kvečjem se nekoliko v zanikanju Slovanov.

Bruca imenujejo med italijansko visokošolsko mladino »matricolaz«. Za »iniciacijo« prvoletnikov — brucev ali matricol — organizirajo več dni trajajoče komedije. Starejši slušatelji pod vodstvom »tričur« uprizorijo lov na bruce, ki se morajo dragu odkupiti. Niso redki primeri, da take »bajte« (starejši letnik) zaplenijo brucu celo obliko, uro in podobno ter vse nešejo v zastavljalno, če njihova žrtev nima dovolj gotovine za »fantovščino«. Toda v brucovskih dneh nabirajo prispevkov za svojo prireditve tudi pri meščanah in pri tem neverjetno izsiljujejo, bolj kakor cigani.

Tudi v Trstu, odkar je v njem univerza, smo vsako leto priča takih komedij — »festa delle matricole«. Tedaj vidite kolovratiti po mestu dijake vseučilišča (Slovenci jim rečemo akademiki ali visokošolci) z značilnimi srednjeveškimi pokrivali, na njih pa binglajo najbolj nespameti obeski, ki nimajo nič opravka s srednjeveško uniformo visokošolcev. Trst mora sededa tudi takim prireditvam dodati poročilo iridentistične paprike. Predvsem se za brucovske dni načete v mesto precej visokošolcev z italijanskimi univerzami. Kako se zlasti ti prileški vedejo, lahko opazujete leto za leto.

Glavna točka tega visokošolskega praznika je povorka visokošolcev po mestu. Cokov bi tedaj pričekoval dvoje: 1) norčje iz učnih strok, 2) duhovitost s sprejemanjem »brucova« med enakopravno skupnost. Toda v Trstu boste zastonjili takega simbolizma! Pač pa rajo delati pri sejalskih strojih sa-

nam vsako leto visokošolci za to priliko servirajo nekaj prav ponosrečene politike, poroči dolgočasnih neslastnosti in obilno mero pornografiji. Ko bi te reči uprizorjali za zaprtimi vrati, njihova stvar! Ker pa razkazujejo in vsljujejo svojo nekulturnost javno po vsem mestu in ker v ta namen poprej izsiljujejo denar po vseh lokalih in pri vseh mesecih, zato imamo pravico, zavzeti določeno stališče do takih razbrzdanosti.

Pred par leti so uprizorili za brucovski dan slovenski prihod guvernerja za STO, ki se pripelje po morju in prevzame oblast. Baje je bila uprizoritev po svoje duhovitosti, toda polna jedke posmehljivosti na račun tržaškega independentizma, torej vse skupaj zelo enostranska in za Tržaščane žaliva duhovitost.

Letos so segli za svoj program po motive iz mednarodne politike.

Sredi svoje ne prav dolge povorce so vlekli na kamionu karikturo Titovega potovanja v London, namreč ladjo s cirilskim in latinskim napisom »Galeb - Banjera« in raznim drugimi paketnimi poslikano, na njej pa par jugoslovensko oblečenih mornarjev. Ceprav tudi mi Tita ne odobravamo, res ne najdemo nič smerha vrednega v njegovem potovanju v »Sveti Gorico«. V dneh njihovega bivanja na našem lepem soškem mestu goriški meščani niso niti eno noč zatisnili oči. Od večera do jutra je bilo po ulicah toliko hrupa, vpitja, razgrajanja, kričanja, cviljenja — in zlasti pornografije, da se je zdelo, kakor da so odpeli vse norišnice v Italiji. Vsekakor je bilo hujše, kakor če bi pridrilo v Goricu kako zamorsko divjaško verjetno zato, da bi ne škodovala... »Vita Nuova«, glasilo italijanske Katoliške akcije, ima v vsaki številki celo vrsto za lase privlečenih poročil o krivicah in preganjaju v Istri. »Vita Nuova« je napadla Slovence ob zadnjih volitvah zaradi (moralo čisto dovoljene) povezave z Osvobodilno fronto. »Vita Nuova« je hlašno ponatisnila članek »Katoliškega glasa« proti Radiu Trst II. »Vita Nuova« pa le zoper svinjarje italijanskih visokošolcev ni črnila niti besedice, verjetno zato, da bi ne škodovala... »Vitalijanskemu ugledu« v Trstu.

Pred par leti so za tako povorko pripravili ogromen model nekaj neimenovanega telesnega dela, da so ga vozili v zabavo gledalcem po mestu.

Takšno »kulturo« nam mladina tržaške univerze in njeni prijatelji iz notranjosti vsako leto servirajo po mestu!

Spomin nas vodi nazaj. Pred 25 leti je bil izlet deset tisoč italijanskih visokošolcev z vseh univerz v »Sveti Gorico«. V dneh njihovega bivanja na našem lepem soškem mestu goriški meščani niso niti eno noč zatisnili oči. Od večera do jutra je bilo po ulicah toliko hrupa, vpitja, razgrajanja, kričanja, cviljenja — in zlasti pornografije, da se je zdelo, kakor da so odpeli vse norišnice v Italiji. Vsekakor je bilo hujše, kakor če bi pridrilo v Goricu kako zamorsko divjaško verjetno zato, da bi ne škodovala... »Vitalijanskemu ugledu« v Trstu.

Vprašajte starejše Goričane, koliko so si tisti mladi nadobudni mladenci takrat v Goriči dovolili, kaj so počenjali pri belem dnevu po parkili in ulicah z goriškimi dekle! (En sam zgled: trije akademiki so progovorili goriško gospodčeno, da bi se z njimi v Ljudskem vrtu fotografirala. Dva sta ji stopila vladivo ob bok, eden je prožil kamero. Ko je dekile, nič hudega slučet, skrbno strmelo v fotografsko lečo, sta ji »voboževalca bliskoma dvignila krilo in tretji je istočasno sprožil aparat.) Toda vsa trobila fašistične in pofašistične dobre trobije v svet, da so Italijani nosili in da nosijo Slovencem kulturo. Hvala lepa za takšno omiku! Mi Slovenci — nižje vrste pleme — imamo boljšo in višjo kulturo, čeprav ni tri tisoč let stara kot italijanska.

Spričo takih »tradicij« italijanske visokošolske mladine, mi čudimo, da se je Vatikan I. 1950 toliko prizadeval, da bi italijanska vlada vsaj za sveto leto v Rimu preporovala povorce brucovskih studentov. Seveda, saj če bi se te tisto leto vrstile, bi bili vsi romarji zbežali iz Rima s prvim vlakom!

Po letosnjem brucovskem prazniku v Trstu smo čakali najprej na njegov odtek v tistih listih, ki so si zapisali v naslov in podnaslov obrambo morale. Bili smo pa razočarani.

»Vita Nuova«, glasilo italijanske Katoliške akcije, ima v vsaki številki celo vrsto za lase privlečenih poročil o krivicah in preganjaju v Istri. »Vita Nuova« je napadla Slovence ob zadnjih volitvah zaradi (moralo čisto dovoljene) povezave z Osvobodilno fronto. »Vita Nuova« je hlašno ponatisnila članek »Katoliškega glasa« proti Radiu Trst II. »Vita Nuova« pa le zoper svinjarje italijanskih visokošolcev ni črnila niti besedice, verjetno zato, da bi ne škodovala... »Vitalijanskemu ugledu« v Trstu.

GOSPODARSTVO

BOLEZNI IN NAPAKE VIN

Z nastopajočo poletno toploto se vča tudi možnost za razna obolenja vin. O tem hočemo dati nekaj nasvetov in poleg tega se bomo še pogovorili o raznih napakah vin.

Bolezni vin so: cikanje (kis), zavrela, grenkova in vlačljivost.

Med letnimi pretakanji vin pa bomo sode primerno zažveplali, predno jih napolnimo, z 1 azbestnim trakcem na 200 l.

Prazne sode moramo dobro izprati s čisto vodo, jih dobro posušiti in nato dobro zažveplati, kar ponavljamo vsaka dva meseca.

Zdravljenje cikastih vin je praktično nemogoče in cikanje lahko samo začasno zaustavimo, če ni že preveč razvito, toda moramo jih čimprej razpečati, ker se kis po dveh mesecih — in tudi prej pri

SDD priredi 21. t.m.

IZLET

na Belopeška jezera

Prijave na sedežu društva v ulici Machiavelli 22-II - telef. 62-75.

visoki vročini — povrne vedno močnje.

Cikasta vina razkisujemo na ta način: najprej omrтvimo glivice te bolezni s tem, da dodamo vinu 15 gr metabolisilata na 100 l, čež par domino priljubljeno sode, kakor so pač bolj ali manj kisli. Se bolj enostavno je razkisovanje s parom s parnim kotlom. S parjenjem s sodo pa zamorimo v sodih tudi morebitno zaledo zavrelke in drugih bolezni ter plesnove.

Cikanje vin je pri nas, žalibog, skoro splošno in le taki kletarji, ki vestno izpoljujejo delo kletjarjev, imajo vina zdrava in ne kisla.

Alkohol vina se spreminja v kis ob delovanju ocetnih glivic, ki delujejo pri topotli nad 20 stopinj. Ocetne glivice so v zraku in zato moramo paziti, da vino pride čim manj v dotik z zrakom nerazkuženo. V ta namen moramo ob travnatih dodati grozdju ali moštu v

pravljane, debatiranje in odkrivane resnice bob v steno.

Po vsem tem nam ne bo težko razumeti, zakaj komunistično »Delo« in njegov Titovi ubežniki spravljajo v svet toliko laž, obrekanja in natoljevanja proti SDZ. Tisti večerjani Titovi zvestobarji, ki se imajo prav Titu zahvaliti za svoje partizanske kariere, tisti sedenje branilci STO-ja, katerih današnji gospodarji prodajajo Trst po volilnih shodih Italije in ki s svojimi zelo male duhovitimi rezitvami tržaškega vprašanja vsak dan sproti izpodkopovanju mirovno pogodbou z Italijo, tisti, ki so v občinskem svetu sramljivo umolnili, ko so tržaški iridentisti glasovali za priključitev STO-ja Italiji, tisti očitajo SDZ nič več in nič manj, kakor da je za razdeliti STO-ja!

V sami komunistični trdnjavji v Saležu so se nam komunistični simpatizerji pritoževali, da partijski tudi drugih njenih oblub ne morejo jemati resno ob spoznanju, kako njeni slovenski trobentničarji prav v vprašanju STO-ja potvarjajo resnico o zadržanju SDZ »Vsako številko Demokracije« prebiram, pa mi sedaj »Delo« hoče sestiti pamet, da je SDZ proti STO-ju, tako nam je dejal v nedeljo možkar v Saležu, ki nam je zatrjeval, da je bil vedno pristoš delevski stranke.

Morda pa ne grešimo, če v tej siloviti gonji proti SDZ zasutimo, da držijo komunisti za plotom pravljena nova presečenja, ki bodo morda tokrat pokazala v tržaškem vprašanju sovjetsko kartu. Morda bo ta v prilog STO-ja in si zato špekulantki užitkarji že vnaprej lastijo monopoliske pravice za svoje »zaloge«. Ce bo sovjetska karta zajamčila obstoj in življenje STO-ja, ji bomo mi gotovo odkritosčno zaploskali; vprašamo pa sami Titove ubežnike pri »Delu« ali bodo oni isto storili, če bo njihov nekdanji krušni oče maršal Tito pristal na brezpojno uveljavljanje STO-ja. Odgovor verjetno ne bo težak. Tega prav govor ne bodo storili, če jim tako ne bodo zapovedali v Moskvi.

Vlačljivo vino pretočimo v zdrav sod in ga pri tem dobro prezračimo in pretolčemo. To napravimo s tem, da ga prelavimo z brento v brento ali nataknemo na pipi razpršilnik. Pretolčenemu vnu dodamo po 1 kocko »Solfito tanina« na 100 l. Ker se tako vino navadno ne čisti samo, ga bomo čez kakih 10 dni čistili s čistilom »1-2« ali s španško zemljom.

Grenkova vina (agro-dolec) je neozdravljiva. Zato ponavljamo, moremo jo prepečati le s pravilno ravnanjem z moštom: to je ob vretju vina naj bo v kleti topilo od 16 do največ 25 stopinj. Višja topota lahko povroči to bolezen. Grenkova vina moramo ali takoj razpečati ali uporabiti za žganjekuhno. Vlačljivost vina lahko nastane le takoj po vretju mošta. Ce mošt ne povrpi popolnoma in ostane v njem ne sladkor, je možno, da ta sladkor ne posebej glivice spremeni v sluz. Spoznamo bolezen, ker pri točenju ne sumi, temveč teče kot olje.

Vlačljivo vino pretočimo v zdrav sod in ga pri tem dobro prezračimo in pretolčemo. To napravimo s tem, da ga prelavimo z brento v brento ali nataknemo na pipi razpršilnik. Pretolčenemu vnu dodamo po 1 kocko »Solfito tanina«.

Ker se tudi takia vina navadno ne čisti samo, jih bomo po 10 dneh odstili s čistilom »1-2« ali s španško zemljom.

Imamo tudi bolezen, ki jo imenujemo kan, katero vskakoma pozna. Pri kanu se alkohol razkraja v vodo in ogljikovo kislino. Bolezni se obvarujemo, držimo sode vedno polne ali nepolne na vrhu zažvepljene.

O napakah vina bomo pisali pa ob drugi priliki.

GLASBENA SOLA SPM

Javni nastop gojencev

bo v četrtek 18. junija t.l. ob 20.30 v Avditoriju.

Nastopijo gojenci instrumentalnih oddelkov: klavirja, viovine in harmonike ter

Godalni orkester
Vabilo dobite na sedežu SPM v Machiavellijevi ulici 22 II.

**Interni nastop
gojencev**
pa bo v ponedeljek 15. junija ob 20.30 v dvorani v Machiavellijevi ulici 22-II.

Vabiljeni so starši in po njih vpeljani gosti!!

komunistične kariere se lomijo

Beseda »izdajstvo« je najbolj priljubljena psovka komunističnih zaslubškarjev in revolucionarnih užitkarjev.

Ni čudnega, saj jih ta neizbrisni pečat spremila kot rdeča nit vseživljenje zadnjih deset let.

Izdati so vse svoji očetov, jezikovih mater, izročila svojega naroda. Politična pre

VESTI S TRŽASKEGA

Politične kanalje

Skrpučalo, ki leže vsa ponedeljek kukavčica jajca v »Giornale di Trieste« in ki piha Italijansko publiko v Trstu s humorjem želodnih krčev, je izlilo v svoji zadnjem številki 8. t. m. pod naslovom »Essenza di una lotta na Slovence in Slovane ves smrad, ki lahko pride samo iz megalomanije skisnih možganov po rasističnem totalitarizmu udarjenega idiota, ki je prespal vso evolucijo zadnjih 150 let.«

Ta človek si upa še danes italijanskemu ljudstvu servirati také četverke kot: »Borba od Trsta do Zadra se vodi med ljudmi razvite civilizacije in onimi, ki so vsaj za 500 let nazaj, med gospodarji in najemnikoma, »med domačini in tujci. Italijanska mesta, ki jih primerja s plemenitimi starimi čednostnimi matronami, se morajo boriti proti predzadnjim slovenskim kmetom, ki so vdri v hišo skozi okno! Ta borba je borba med kvalitativno boljšimi in slabšimi.«

Pri tem se sklicuje v dokaz za svoje zlagane trditve na dogodek meseca maja 1945, pri katerih naj bi Slovani pokazali vso svojo človeško in kulturno inferiornost. Trdi še, da niso Slovani ničesar doprineli Trstu in njegovemu razvoju!

Tako ostudnega in narodnostno mržnjo med Italijani in Slovani v takih potencijih podžigajočega pisana nismo še zasledili po vojni v italijanskem tisku!

Ugotavljam samo: internacionalna komunistična revolucija po končani vojni l. 1945 ni zahtevala živete same med Italijani, ampak tudi med Slovenci in Slovani; in v Italiji sami je takrat padlo na stoice ljudi. Ali so tudi tam ugrabljali in likvidirali Slovani?

Slovenški in hrvatski kmeti zadnjih 100 let ni bil nikoli suženj, spolovinar ali najemnik italijanskih veleposetenikov, ampak sam svoj gospodar na svoji zemlji! Otrese se že tudi okovit Italijanskih mestnih oderuhov s pomočjo svoje ogromne zadružne organizacije. S pomočjo svojih šol se je dvignil tako visoko, da je prišel konkurirati tudi italijanskemu mestnemu trgovcu.

Ta naravnin in logični razvoj, ki je še pred l. 1900 socialno in gospodarsko osamosvojil slovenskega človeka, prikuje pisun kot predrzno vdirjanje Slovencev in Hrvatov v italijanske mesta in v italijansko posest. Naš slovenski in hrvatski kmet ne živi z oslon, kožo in ovco v istem prostoru, ne živi v hribovskih vpolinah (osasija), kakor se lo dogaja še danes v južni in celo v srednji Italiji. Med slovenskimi kmeti ni analafabetov. Vsak tujec, ki pozna naš Kras, naše vasi, naše hiše in domove našega kmeta, kjer ima skoro vsaka hiša radio, kjer vladata čistoča in snaga, ki bi jo lahko zvidel marsikateri meščan, ta bo onem pamfletu o 500-letni zaostosti in manjvrednosti slovenskega in hrvaškega prebivalstva zabrusil v obraz: nevostjava podla laž.

In kaj so dali Slovani Trstu? Iman Cosulich, Tripovich, Gero-

limić, Gopcevich, Kalister, Polić, Gorup, Gorup, Mankoč, Truden, Machne in druga govore dovolj zgodovino o doprinosu ljudi slovenskega pokolenja k veličini Trsta do prihoda Italije l. 1918.

Ze same dejstvo, da je bilo v Trstu do prisilnega fašističnega politaljanjenja prijmov 80 odstotkov prebivalcev, ki so nosili primeke neitalijanskega, po ogromni večini slovenskega izvora, govori dovolj jasno, da je Trst postal to, kar je s slovenskim trudem, spojenim z židovskim, nemškim, grškim in tudi armenskim delom in kapitalom. Ali niso zidali hotela Excelsior s slovenskim denarjem? Ali niso bili vsi grljanski hoteli z obalo in kopališči slovenska last? Ali niso bili vse ogromno posestvo pri Orehu (Noghera) last slovenske Kranjske, hranilnice? Ali niso bili plavži pod Skedenjem zgrajeni od Kranjske industrijske družbe?

Danes, po 25-letnem unjenju vseh slovenskih kulturnih in gospodarskih zavodov, po fašistični Italiji, potem ko je bila Slovenscem povzročena samo v Trstu škoda, ki gre v desetine milijard, ki se niso bila povrnjena in ki jo Slovenci se vedno terjajo, danes zanikit Slovnom ogromen doprinos k rasti in veličini Trsta, pomni zavestno varati Italijansko in mednarodno javnost!

Podeželske debate KP

Preteklo soboto in nedeljo so se Vidaličevi komunisti spravili iz mesta na deželo, kjer so namenili organizirati javne »debate« na vasih trigh.

Prvi poizkusi so klavno propadli. Udeležba je bila namreč tako neznačilna, da bi vsak pameten človek »debate« niti ne začel. V Borštani ni bilo pred govornikom niti enega človeka, le nekaj se jih je mimogrede ustavilo v senki na koncu trga in prisostvovali slavni »debati o življenju v Sovjetski zvezni. Ko je govornik zmagovalno zaključil svoj »neizpodobitven« govor, je ponosno odšel poročati centrali v Trst, da mu na javni »debati« nihče ni upal ugovarjati, ker so bile vse njegove besede tako starne in neovrgljive.

Naj še omenimo, da so v Borštani pripeljali štiri Rimjanice, ki klub temu je bilo vseh poslušalcev samo polovica od števila navzočih policajev, ki so jih varovali. Bidovec je vpil in napadel, da je SDZ proti STO-ju. Ce bi bil sestanek bolj resen, bi bili Borštani zalučali kominformistom v obraz: Ali niso bili še l. 1947 danasni kominformisti za to, da Trst pride pod komunistično Jugoslavijo, ko je že Slovenska demokratska zveza postavila l. 1947 kot prvo točko svojega programa ohranitev Svobodnega tržaškega ozemlja?

Kie so bili kominformisti, ko je SDZ že leta 1948 razposlala obširno spomenico za ohranitev STO-ja vsem članicam Združenih narodov? Ali ni komunistična partija spravila izvrsnega delavca v striži ob strani fašistov in ireditestov proti STO-ju zato, da se izroči uprava cone A v roke Italiji? In ti ljudje z revolvarjurnalom »Delom« si upajo sedaj tolči po prsih, da so oni in sami oni borce za STO! Slovenski kmet in delavec pa sta jih spoznala. Vpijejo in zmerjajo samo zato, da prikriva pred slovenskim narodom izdajalsko politiko, ki jo vodi vodstvo kominformistične partije zakulisno in prikrto proti STO-ju.

Nič boljša ni bila usoda kominformistične debate v Rimjanah in v Zgoniku.

V nedeljo proti večeru so komunistični govorniki po izkušnjah iz Borštana poskrbeli v Zgoniku vsaj za navidezno udeležbo in so pripeljali s tovornim avtomobilom nekaj tako imenovanih koristnih tečev. Tem se je pridružil še kak rodoveden domačin, tako da je bil na trgu kakih 20 ali 30 ljudi. Za odsočne so organizatorji »debate« poskrbeli pa z zvočniki, ki so daleč po vasi raznoliki ogorenje besedje. Vidaličevega ljubljenska Škofija. Temu otroku so v Trstu napolnili ušesa s tako kolikočno psov in zmerjanja na račun vodstva SDZ, da je bil revč ves plavž na razburjenju, ko je dal duška občutkom, ki so polnili njegovo mlađo srce....

Tudi ta govornik je odšel zmagoslavno v Trst. Nihče ni pobil njegovih »drznih in objektivnih misli.«

Pred kratkim je marsikateri slovenski šolnik nepričakovano našel

v svojih zadnjih govorih nihče: »Trst je zame važen in mi mora zato pripasti, mesto tega so pa mnogi Tržačani nagleševali, da za svoje blagostanje ne potrebujejo Italijanskega vijkana, enako kot ga niso potrebovali skozi tričas stoletij tržaške zgodovine.«

Augusto Guerriero seveda ne ve, da so Italijani v Trstu le doseljeni. Enako on ne ve, da so Slovenci na Tržaškem avtohtonno prebivalstvo.

On ne ve, da v Trstu ni Italijana, ki bi svoje bivanje v Trstu mogel dokazati za dve do let maja. On ne ve, da v tržaški okolici tako rekoč ni Slovenca, ki ne bi mogel ugotoviti svojih prednikov za vsaj štiri sto let nazaj. On ne ve, da na Tržaškem Slovencem, ki so tukaj rojeni pa niso Italijanski državljanji, ne priznavajo javnih pravic, dočim te pravice v Trstu priznavajo istrskim beguncem in bivšim karabinjerjem.

Vsega tega on ne ve, zato se moramo vprašati, kako si sedaj more drzniti, da o vsem tem piše in govor. Ce pa on to ve, kako se tedaj držav tako nesmiselnopisati v listu, ki ga smatrajo za glasilo Italije, to je v »Corriere della Sera«?

Kdo bi se torej čudil, če tako krivo obveščeni Italijani kažejo tako pogrešeno in tako popolno nerazumevanje za naše stvari!

To pa ne pomeni samo apel na neznanje italijanskih čitalcev, ampak, kar je zaradi resnosti danšnjega položaja še manj odgovorno, apel na lahkovernost in neobveznost ameriškega javnega mišljenja.

De Gasperi je, kakor pravi Guerriero, resil Trst: v resnic je pa na najboljši poti, da ga ugonobi. Italijani so, kakor dalje meni Guerriero, predlagali narodnostno (etnično) črto, ne da bi vedeli, da bi to pomenila, da se Nablježina-Drevin, Zgonik in Rápentabor priključijo jugoslaviju, ali bolj z izrecnim namenom, da bi narodnostno črto uveljavili samo na področju B, ne pa na področju A ter se pri tem smatralo v pravu na krvido za odbranjanje tega neresnega predloga valje na Tita.

De Gasperi je, kakor pravi Guerriero, resil Trst: v resnic je pa na najboljši poti, da ga ugonobi. Italijani so, kakor dalje meni Guerriero, predlagali narodnostno (etnično) črto, ne da bi vedeli, da bi to pomenila, da se Nablježina-Drevin, Zgonik in Rápentabor priključijo jugoslaviju, ali bolj z izrecnim namenom, da bi narodnostno črto uveljavili samo na področju B, ne pa na področju A ter se pri tem smatralo v pravu na krvido za odbranjanje tega neresnega predloga valje na Tita.

Tito, po Guerriero, ne sprejema narodnostnega načela. Po tem pa naj se ravna to načelo, če ne bo volji, ki bi ga izrazilo samo prizadelenje prebivalstvo? Ali kaj vidimo? Guerriero jemlje za podlago italijansko štetje, ki ga je izvršila Italija l. 1921, in pozabljiva, da so za dosego italijanske večine na tržaških občinskih volitvah, razen propora 240: 40 moralci poklicani in pripravljeni so glasovalec iz Buenos Airesa. To narodnostno načelo velja torej za Italijane toliko kot narodnostna črta, v stvari pa je pa čista prevara. Kar torej počenja Augusto Guerriero, ni torej nič drugega kot poskus, z namerno izkrivljivim prikazovanjem zbristiti resnico.

Jugoslaviji, kateri Trst ni potreben in ki ga danes niti ne zahteva, kliče skupaj z De Gasperijem: »Trsta ne boste dobili! Trstu pa, ki je zahteva drugega, kot to, da njegov glas ne bi bil pridružen in krije prikazovan ter tolmačen z gla-

Teorija in praksa

Smo in bomo še spregovorili o sestavi komisije za slovenske učbenike. Danes bi podali le kratek pregled izvršenega dela te komisije, imenovanje za šolsko leto 1952-53.

Znano je, da je vsakoletna komisija za učbenike spravila v tisk prejšnje številko rokopisov. S tem, ko je to predlagal Slovenski odbor za obrambo STO-ja, je to preklop izvršenega dela te komisije, imenovanje za šolsko leto 1952-53.

Znano je, da je vsakoletna komisija za učbenike spravila v tisk prejšnje številko rokopisov. S tem, ko je to predlagal Slovenski odbor za obrambo STO-ja, je to preklop izvršenega dela te komisije, imenovanje za šolsko leto 1952-53.

Ob zaključku šolskega leta je naša ljudskošolska mladina pripravila res lepo uspelo spevigradje Marički. Igro sta rezirala g. učitelj Strnad in g. kapelan Jakomin. G.čna Zora Saksida je pa vodila.

Otroci so se lepo vživeli v svoje vloge, tako da je igra potekala naravn, brez kakih težkih mučnih zadreg. Vsi so igrali dobro, kar ni malo, če pomislimo, da je bilo nadtrideset igralcev, in da so vsi novinci. Posebno sta se izkazali dve Marički (Olimpia in Ljubica Ferluga) in čevljarski vajence Savino Sancin, ki je s svojim glavnim nastopom v tretem dejanju res navdušil občinstvo.

Občinstvo, zlasti domačini, je v lepem številu obiskalo obe prireditve, popoldanski in večerni. Oktobra sta se izkazali dve Marički (Olimpia in Ljubica Ferluga) in čevljarski vajence Savino Sancin, ki je s svojim glavnim nastopom v tretem dejanju res navdušil občinstvo.

Občinstvo, zlasti domačini, je v lepem številu obiskalo obe prireditve, popoldanski in večerni. Oktobra sta se izkazali dve Marički (Olimpia in Ljubica Ferluga) in čevljarski vajence Savino Sancin, ki je s svojim glavnim nastopom v tretem dejanju res navdušil občinstvo.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež

Tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK

v TRSTU

sprejema od 15.-17. ure

v ulici Commerciale št. 10-II

Pokličite tel. št. 31813

Stanovanje: Strada di Fiume 20/III

ZOBOZDRAVNIK

Dr. BREZIGAR DANICO

v Nabrežini št. 130-L

sprejema od 18.-20.30 ure

Mizarji
kmetovalci
podjetniki!
Deske smrekove,
macesnove
in trdih lesov,
trame in parke
nudi najugodnejše

CALEA

TEL.
90441

Viale Sonnino, 24

OBČNI ZBOR SDD

V. redni letni občni zbor Slov. dobrodelnega društva v Trstu bo v nedeljo 14. junija 1953 ob 9.30 na sedežu društva v ulici Machiavelli 22-II s sledenjem dnevnim redom:

- 1) Otvoritev in prečitanje zapisnika IV. obč. zborn.
 - 2) Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika
 - 3) Razprava o poročilih in razrešnicah glavnemu odboru po nadzornem odboru
 - 4) Volitev novega odbora in nadzorstva
 - 5) Predlogi in slučajnosti
- Dostop imajo samo člani SDD in gostje s povabilom.

Tajništvo

Vam bomo šli letos na nedeljske izlete ali na letovanje?

Na REPENTABOR vendar, kjer Vam v novodograjenem

hotelu „KRAS“

bivša gostilna RAUBER

postrežejo iz izvrstno domačo kuhinjo in vinom vseh vrst.

Posebnost domači pršut, piščanci in slaščice ter kraški teran.

Oddaja sob bodisi v poletni sezoni kot za stalno.

Cene nizke! Obiščite nas in se boste prepričali.

Vse akcije pohištvo:

SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. -- PO NAROCILU IZVRSI VSAKO DELO -- POROSTVO ZA DOBER NAKUP -- TÖVÄR-NISKE CENE -- DELO SOLI

ONO -- DOMACA TVRDKA

Cormons - prov. Gorizia